

1

चित्रपदानि-1

वृषभः

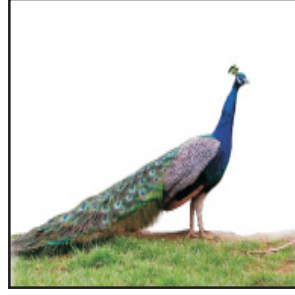
गर्दभः

मेषः

नकुलः

मयूरः

काकः

तालः

दीपः

घटः

सर्पः

मकरः

मण्डूकः

चित्रपदानि-2

कन्या

उत्पीठिका

लता

स्थालिका

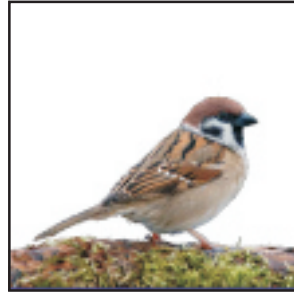
पुष्पाधानी

शाटिका

घटी

चटका

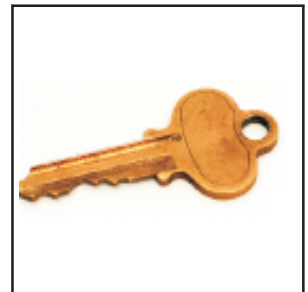
नदी

चुल्ली

पेटिका

कुञ्चिका

चित्रपदानि-3

रत्नम्

छत्रम्

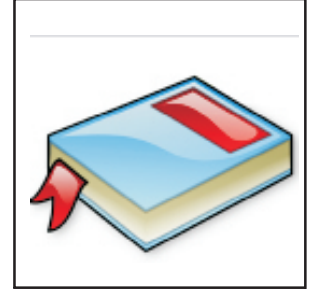
पुष्पम्

उरुकम्

धनम्

पुस्तकम्

लशुनम्

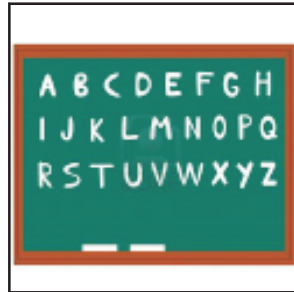
सीवनयंत्रम्

विमानम्

लोकयानम्

कृष्णफलकम्

शकटम्

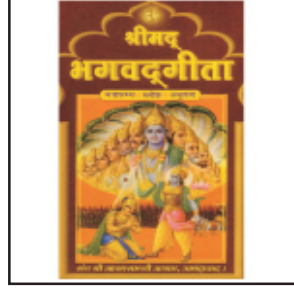

चित्रपदानि-4

मसीपात्रम्

ग्रन्थः

आभूषणम्

करदीपः

चमसः

लवित्रम्

अवकरिका

सञ्चिका

पिपीलिका

गणनयंत्रम्

द्रोणी

पिञ्जः

2

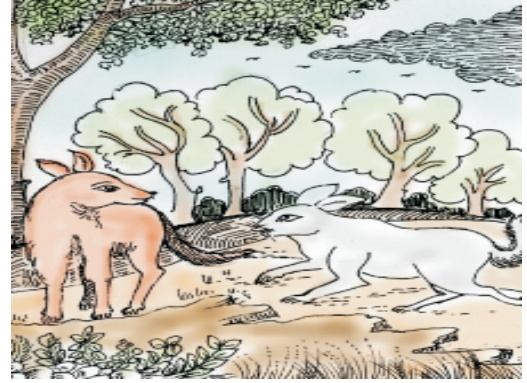
आकाशः पतति

एकं वनम् अस्ति।
तत्र शशकः निवसति।
शशकः शयनं करोति

पर्णं पतति।
शशकः भीतः भवति।

शशकः धावति।
शृगालः आगच्छति।

शशकः वदति
“शृगालभ्राता धावतु, आकाशः पतति।”
शशकः धावति
शृगालः अनुधावति।

वानरः आगच्छति।
शशकः वदति।
“वानरभ्राता धावतु, आकाशः पतति।”

संस्कृत

6

धोरण 6

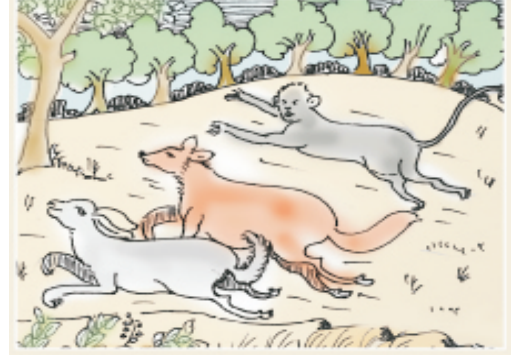
भीतः शशकः धावति ।
शृगालः अनुधावति ।
वानरः अपि अनुधावति ।

शशकः वदति । “सिंहभ्राता, धावतु
आकाशः पतति ।” सिंहः वदति
“आकाशः पतति वा? कुत्र पतति?”

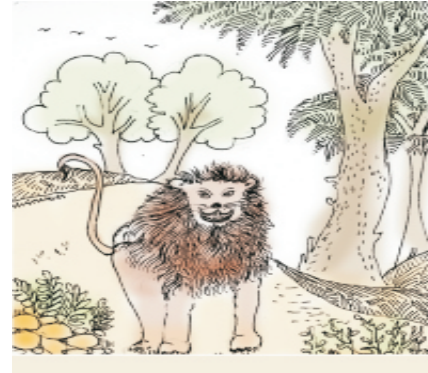
शशकः वृक्षसमीपं आगच्छति ।
सिंहः वदति “कुत्र पतति आकाशः?”
शशकः किमपि न वदति । सिंहः हसति ।

सिंहः आगच्छति ।
सिंहः वदति, “शशक, किमर्थं धावति”?

शशकः गच्छति
सिंहः अनुगच्छति ।

शशकः पलायनं करोति ।

ટિપ્પણ

શશકઃ સસલો પતતિ પડે છે ભીતઃ ડરલો ભવતિ થાય છે શૃગાલઃ શિયાળ આગચ્છતિ આવે છે વદતિ બોલે છે ધાવતુ દોડો અનુધાવતિ પાછળ દોડે છે કિમર્થમ્ શા માટે કુત્ર ક્યાં કિમપિ કાંઈ પણ પલાયનમ્ ભાગી જવું

વિશેષ

કિમપિ – કિમ્ અપિ

સ્વાધ્યાયઃ

1. નીચેના શબ્દોનું મોટેથી ઉચ્ચારણ કરો :

શશકઃ, ભીતઃ, આગચ્છતિ, વાનરભ્રાતા, આગચ્છતિ, અનુગચ્છતિ, વૃક્ષસમીપમ્

2. વિભાગ A માં આપેલ ચિત્રો જોઈ B વિભાગની ક્રિયા સાથે જોડો :

(અ) જોડકાં જોડો :

	A	B
1.		સિંહઃ
2.		શૃગાલઃ
3.		વૃક્ષઃ
4.		શશકઃ
5.		વાનરઃ

(५)

	A	B
1.		शृगालः वदति ।
2.		वानरः अनुधावति ।
3.		पर्ण पतति ।
4.		शशकः पलायनं करोति ।
5.		सिंहः आगच्छति ।
6.		शशकः धावति ।

प्रवृत्ति

1. जूथमां बेसी कथानुं आदर्श पठन करो.
2. मडोराओ पहेरी कथाने अभिनय साथे रजु करो.
3. अन्य संस्कृत चित्रकथाओ शोधो अने वांचो.

3

लेखनम्

संस्कृत भाषा देवनागरी लिपिमां लभाय छे. आपणी मातृभाषानी लिपि देवनागरी लिपिमांथी ज आवी होवाथी शीरोरेषाने बाद करतां केटलाक मूणाक्षरो देवनागरी लिपिनी जेम लभाय छे, जेथी तेनो परियय केणववो मुश्केल नथी. केटलाक मूणाक्षरोना वणांकोमां थोडीक भिन्नता जोवा मणे छे, ते समञ्जसे :

घं	धं	छं	ळं
चं	जं	झं	ञं
टं	ठं	ढं	डं
पं	षं	फं	णं

व

ब

क

क्ष

र

स

श

ख

य

थ

म

भ

ङ

ञ

झ

ह

तं

नं

गं

त्रं

अं

आं

इत्

इत्

उं

ऊं

ए

ऐ

ऋं

स्वाध्यायः

1. नीचे आपेदा शब्दोनुं अनुलेखन करो :

(1) नकुलः _____	(2) वृषभः _____
(3) मण्डूकः _____	(4) स्थालिका _____
(5) वस्त्रम् _____	(6) औषधम् _____
(7) सञ्चिका _____	(8) पिञ्जः _____
(9) शृगालः _____	(10) वानरः _____
(11) सङ्ख्या _____	(12) शशकः _____

2. नीचे आपेदी काव्य-पंक्तिओनुं अनुलेखन करो :

- (1) सर्वे भवन्तु सुखिनः । _____
- (2) सर्वे भद्राणि पश्यन्तु । _____
- (3) शारदायै नमः । _____
- (4) वीणापुस्तकधारिणि । _____
- (5) प्रसन्ना भव सर्वदा । _____

3. नीचेनां वाक्योनुं अनुलेखन करो :

- (1) एकं वनम् अस्ति । _____
- (2) शशकः भीतः भवति । _____
- (3) शृगालः अनुधावति । _____
- (4) शशकः वृक्षसमीपं आगच्छति । _____
- (5) शशकः पलायनं करोति । _____

4

सङ्ख्या

1		एकम्
2		द्वे
3		त्रीणि
4		चत्वारि
5		पञ्च
6		षट्
7		सप्त
8		अष्ट
9		नव
10		दश
11		एकादश
12		द्वादश

स्वाध्यायः

1. नीचे आपेला अंकोने शब्दोमां लभो :

५		८	
१		४	
७		६	
११		१०	
२		३	
९		१२	

2. नीचेनां जोडकां जोडो :

	अ	ब
(1)	पञ्च	४
(2)	अष्ट	९
(3)	द्वादश	५
(4)	चत्वारि	८
(5)	नव	१२

3. नीचे आपेला शब्दोने अंकमां लभो :

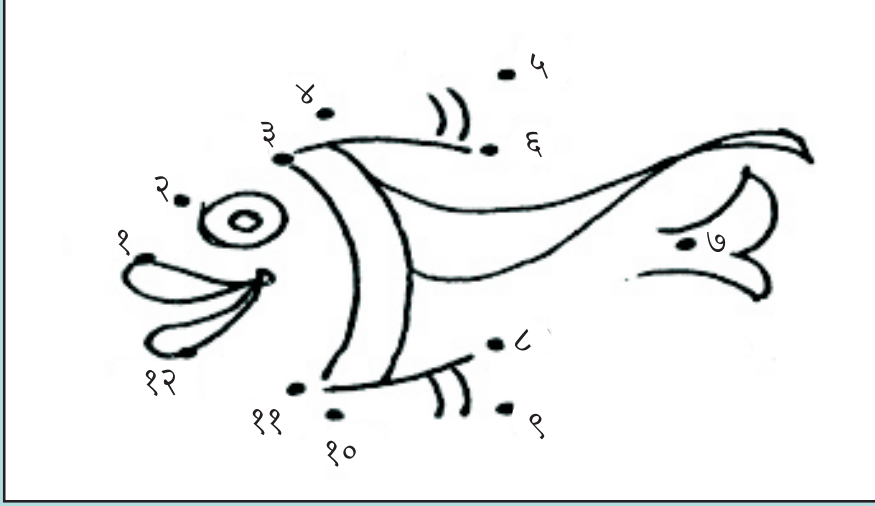
- (1) एकादश _____
- (2) नव _____
- (3) षट् _____
- (4) अष्ट _____
- (5) पञ्च _____

प्रवृत्ति

1. क्रममां संख्या जोडी चित्र पूर्ण करी ओणभो :

2. कौंसमां आपेली संख्याने शब्द-थोरसमांथी शोधी तेनी इरते वीटी दोरो :

(द्वादश, चत्वारि, पञ्च, दश, द्वे, एकम्, त्रीणि, नव, षट्, अष्ट, सप्त, एकादश)

न	द	श	ट्	ट्	इ	द्वे	रि
व	प	ख	मा	त	शा	स	का
क	ल	ग	अ	ब	ए	प्त	भ
र	न	त	ष्ट	य	का	द्वा	अ
त	थ	प	भ	न	द	द	ष्ट
ष	च	त्वा	रि	ग	श	श	न
ट्	भ	य	म	प	ञ्च	क	त्री
द	ए	क	म्	भ	स	श	णि

5

हस्ती हस्ती हस्ती

हस्ती हस्ती हस्ती
दिव्या दैवी सृष्टिः।

कदलीसदृशी शुण्डा
स्तम्भसमानाः पादाः।

शूर्पाकारौ कर्णौ
धवलौ दीर्घौ दन्तौ॥

उदरं भाण्डाकारम्
उन्नतबृहच्छरीरम्।
अल्पं तुच्छं पुच्छम्
अहो अहा विचित्रम्॥

पर्वतसदृशे गात्रे
सर्षप-सन्निभ नेत्रे।
कथमतिबलवान् एषः
अङ्कुशमात्राद् भीतः॥

- जनार्दन हेगडे

संस्कृत

17

धोरण 6

टिप्पण

हस्ती हाथी दिव्या दैवी सृष्टिः देवीनुं उत्तम सर्जन कदलीसदृशी केणना जेवुं शुण्डा सूंड
स्तम्भसमानाः थांबला जेवा शूर्पाकारौ सूपडा जेवा आकारना धवलौ दीर्घौ दन्तौ सईद बे दांत
उदरम् पेट भाण्डाकारम् घडाना आकारनुं उन्नत उंचुं बृहत् मोटुं पर्वतसदृशे पर्वत समान
गात्रे बे लमशा सर्षप सरसव सन्निभ जेवा कथम् केवो अङ्कुशमात्रात् अंकुश मात्रथी

विशेष

उन्नतबृहच्छरीरम् – उन्नत बृहद् शरीरम्

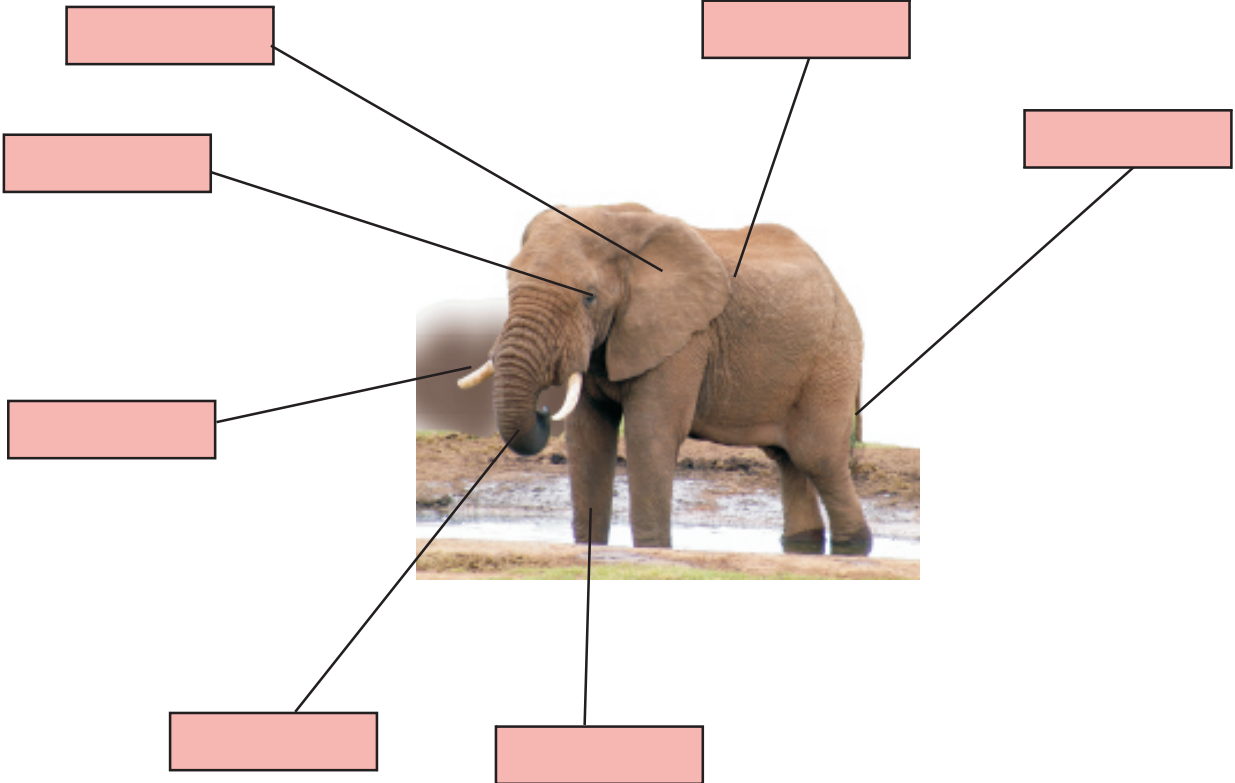
कथमतिबलवान् – कथम् अतिबलवान्

स्वाध्यायः

1. नीचेना शब्दोनुं मोटेथी उच्यारण करो :

दैवी, सृष्टिः, कदलीसदृशी, शुण्डा, स्तम्भसमानाः, शूर्पाकारौ, कर्णौ
भाण्डाकारम्, उन्नतबृहच्छरीरम्, पुच्छम्, पर्वतसदृशे, अङ्कुशमात्राद्

2. हाथीना विविध भागोनां नाम चित्रमां जेई आपेला कोठामां लभो :

3. काव्यपंक्तिओ सुवाच्य अक्षरोमां लभो :

हस्ती हस्ती हस्ती

दिव्या दैवी सृष्टिः।

कदलीसदृशी शुण्डा

स्तम्भसमानाः पादाः।

शूर्पाकारो कर्णौ

धवलौ दीर्घौ दन्तौ।।

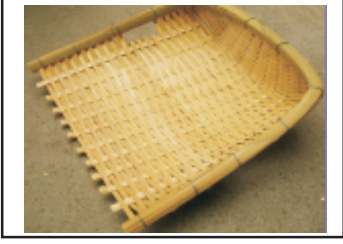
4. योग्य जोडकां जोडो :

अ	ब
1. गात्रे ☐	1. भाण्डाकारम्
2. दन्तौ ☐	2. कदलीसदृशी
3. शुण्डा ☐	3. पर्वतसदृशे
4. उदरम् ☐	4. शूर्पाकारौ
5. कर्णौ ☐	5. दीर्घौ

5. ચિત્રોની સામે આપેલા ખાનામાં તેના સંસ્કૃત નામ લખો :

પ્રવૃત્તિ

- (1) જૂથમાં બેસી પ્રાણીપોથી બનાવો.
- (2) હાથીનું ચિત્ર દોરો.

6

सप्तवासरः

अद्य कः वासरः।

अद्य मङ्गलवासरः।

श्वः बुधवासरः।

ह्यः सोमवासरः।

चिन्तयतु

अद्य शुक्रवासरः।

ह्यः ।

श्वः ।

अद्य रविवासरः ।

श्वः ।

ह्यः ।

योग्य वाक्यानि रचयतु ।

अद्य	रविवासरः
श्वः	सोमवासरः
ह्यः	मङ्गलवासरः
	बुधवासरः
	गुरुवासरः
	शुक्रवासरः
	शनिवासरः

टिप्पण

अद्य आशु श्वः आवती काले ह्यः गर्ध काले चिन्तयतु विचारो

स्वाध्यायः

1. विचार करो अने कछो :

अद्य कः वासरः ?

अद्य बुधवासरः । श्वः कः वासरः ?

श्वः रविवासरः । ह्यः कः वासरः ?

2. ह्यः, अद्य, श्वः नो उपयोग करीने नीयेनुं कोष्टक पूर्ण करो :

ह्यः	अद्य	श्वः
रविवासरः		
	गुरुवासरः	
		शनिवासरः
बुधवासरः		
		शुक्रवासरः

3. नीयेनी पंक्तिनुं गान करो :

प्रथमो वारः सोमवासरः ततश्च मङ्गलवासरः।

बुधवासरश्च गुरुवासरश्च ततश्च शुक्रवासरः।

शनिवासरश्चः रविवासरश्चः वाराणां परिवारः।

(नोंधः आ पंक्तिमां वारनो क्म सोमवारथी रविवार दर्शावेल छे.)

7

करोतु

सचीनः ।
एषः सचीनः ।
सचीनः खेलति ।

दिव्या ।
एषा दिव्या ।
दिव्या लिखति ।

विमानम् ।
एतत् विमानम्
विमानम् उड्डयति ।

वेदान्तः ।
एषः वेदान्तः ।
वेदान्तः पठति ।

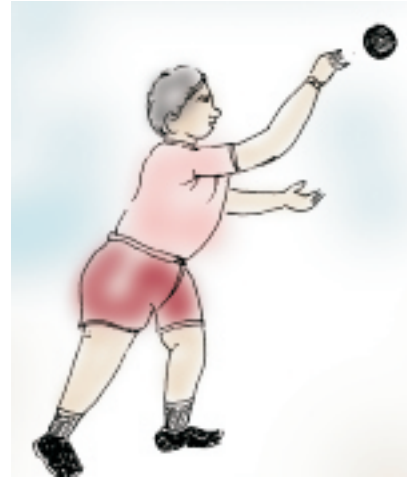
मीरा ।
एषा मीरा ।
मीरा गायति ।

विवेकः ।
एषः विवेकः।
विवेकः पश्यति।

कपिलः ।
एषः कपिलः।
कपिलः क्षिपति।

मयूरः ।
एषः मयूरः ।
मयूरः श्रुणोति ।

नीशा
एषा नीशा ।
नीशा वदति ।

टिप्पण

खेलति रमे છે. चलति ચાલે છે. लिखति લખે છે. पश्यति જુએ છે. पठति વાંચે છે.
 क्षिपति ફેંકે છે. वदति બોલે છે. गायति ગાય છે. श्रुणोति સાંભળે છે. उड्डयति ઊડે છે.
 पिबति પીએ છે.

स्वाध्यायः

1. એકમમાં દર્શાવ્યા મુજબ કોણ કઈ ક્રિયા કરે છે, તે દર્શાવતાં જોડકાં જોડો :

अ	ब
सचीनः	पिबति
वेदान्तः	पश्यति
विमानम्	खेलति
नीशा	लिखति
विवेकः	क्षिपति
कपिलः	पठति
मीरा	वदति
मयूरः	गायति
रमा	श्रुणोति
दिव्या	उड्डयति

2. ખાલી જગ્યા પૂરો :

કપિલ: _____ |

મીરા _____ |

નીશા _____ |

3. નીચેના પ્રશ્નોના મૌખિક જવાબ આપો :

(1) સચીન: કિં કરોતિ ?

(2) મીરા કિં કરોતિ ?

(3) દિવ્યા કિં કરોતિ ?

(4) વેદાન્ત: કિં કરોતિ ?

4. નીચેના કોષ્ટકમાં નામપદ સામે ક્રિયાપદ અને ક્રિયાપદ સામે નામપદ લખો :

નામ	ક્રિયા
વિવેક:	
	ગાયતિ
વિમાનમ્	
	શ્રુણોતિ
નિશા	

5. नीचे आपेक्षुं चित्र जेठ तेना आधारे चित्रनी नीचे आपेक्ष पढेनो उपयोग करी वाक्यरचना करो :

खेलति, धावति, पिबति, क्षिपति, वदति, श्रुणोति, लिखति, पठति, पश्यति, उडुयति।
दल.त., रोमकः खेलति ।

प्रवृत्ति

1. पाठमां आवेल क्खियापद प्रमाशे कोठ अेक विद्यार्थी क्खियानो अभिनय करे, अन्य विद्यार्थी ते क्खियानुं वरुषन करे.
दल.त., मयंक भावानी क्खियानो अभिनय करे तो विद्यार्थीओ बोले
मयंकः खादति।

8

काकस्य चातुर्यम्

एकदा काकः पत्नीना सह आहारार्थं गच्छति। तदा सर्पः एकं शावकं खादति।

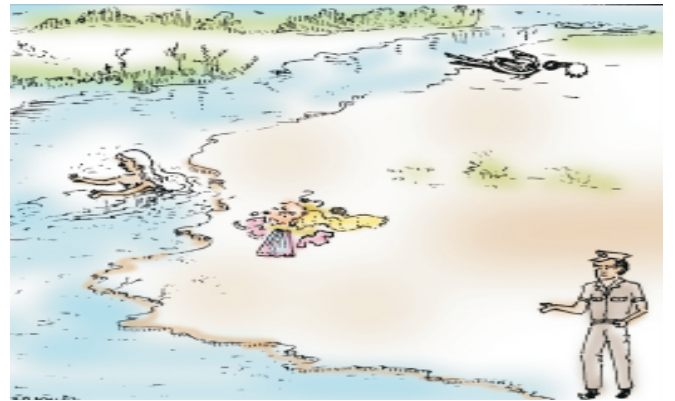
एकस्मिन् वने एकः वटवृक्षः अस्ति। तत्र काकः वसति। काकस्य पत्नी शावकैः सह तत्रैव वसति। तस्य वृक्षस्य अधः कोटरे एकः सर्पः वसति।

यदा सः आगच्छति पश्यति च। एकः शावकः नीडे नास्ति। वृक्षस्य अधः सर्पं दृष्ट्वा काकः वदति 'अहो, एषः दुष्टसर्पः शावकं खादति।' किञ्चित् उपायं करोमि। इति विचिन्त्य काकः नदीं प्रति गच्छति।

तत्र राजकुमारी स्नानं करोति। तस्याः स्वर्णहारः नदीतीरे अस्ति। चतुरः काकः स्वर्णहारम् अपहरति।

संस्कृत

29

धोरण 6

काकः स्वर्णहारं कोटरस्य
अन्तः क्षिपति। सैनिकः काकस्य पृष्ठे
आगच्छति। कोटरे स्वर्णहारं सर्पं च
पश्यति। सः चिन्तयति 'अहो प्रथमं
सर्पं मारयामि अनन्तरं हारं नयामि।'

सैनिकः सर्पं मारयति हारं नयति ।
काकः वदति 'अहो, सर्पः
मृतः। अधुना सुखेन वसामि ।'

टिप्पण

अधः नीचे कोटरे बभ्रोलमां एकस्मिन् कोर्छे अेक शावकैः बभ्र्यां सह साथे तत्रैव त्यां ज
आहारार्थम् आहार माटे पृष्ठे पाछण अनन्तरम् पछीथी नयामि लई जउं छुं अधुना अत्यारे
नीडे भाणामां किञ्चित् कोर्छक विचिन्त्य विचारीने अपहरति उपाडी जाय छे

स्वाध्यायः

1. नीयेना शब्दोनुं शुद्ध उच्यारण करो :

शावकैः दुष्टसर्पः विचिन्त्य स्वर्णहारम् चिन्तयति

2. उदाहरणमां दर्शाव्या भुजब नीयेनां वाक्यो पूरुा करो :

उदाहरण : सर्पः _____ वसति। (कोटरम्)

सर्पः कोटरे वसति।

(1) सिंहः _____ वसति। (वनम्)

(2) मनुष्यः _____ वसति। (नगरम्)

(3) खगः _____ वसति। (नीडः)

(4) वानरः _____ वसति। (वृक्षः)

(5) मत्स्यः _____ वसति। (जलम्)

3. उदाहरणमां दर्शाव्या भुजब लभो :

उदाहरण : काकः नदीं प्रति गच्छति।

(1) छात्रः _____ प्रति गच्छति। (शाला)

(2) कृषिकः _____ प्रति गच्छति। (क्षेत्रम्)

(3) व्याघ्रः _____ प्रति गच्छति। (वनम्)

(4) हंसः _____ प्रति गच्छति। (सरोवरः)

4. नीयेनां वाक्यो सुवाच्य अक्षरे लभो :

(1) एकस्मिन् वने एकः वटवृक्षः अस्ति। _____

(2) एकः दुष्टः सर्पः शावकं खादति। _____

(3) तस्याः स्वर्णहारः नदीतीरे अस्ति। _____

(4) सैनिकः काकस्य पृष्ठे आगच्छति। _____

(5) सैनिकः सर्पं मारयति। _____

5. તમારા શિક્ષક પાઠમાંથી જે શબ્દો બોલે તે શબ્દો અહીં લખો :

(1)	
(2)	
(3)	
(4)	
(5)	

9

समयः

५:०० पञ्चवादनम्

८:०० अष्टवादनम्

३:०० त्रिवादनम्

१:०० एकवादनम्

पश्यतु एवं लिखतु।

वांयो अने समजो :

संख्यावाचक शब्द	समयवाचक शब्द
एकम्	एकवादनम्
द्वे	द्विवादनम्
त्रीणि	त्रिवादनम्
चत्वारि	चतुर्वादनम्
षट्	षड्वादनम्

स्वाध्यायः

1. योग्य जोडकां जोडो :

अ	ब
(1) ७:००	चतुर्वादनम्
(2) ६:००	सप्तवादनम्
(3) ४:००	पञ्चवादनम्
(4) ८:००	षड्वादनम्
(5) ५:००	अष्टवादनम्

प्रवृत्ति

1. शिक्षक घडियाणमां समय दर्शावे विद्यार्थीओ संस्कृतमां उत्तर आपे.
2. घडियाणनो नमूनो बनावो.